

סדרת הרצאות: החברה החרדית בישראל

מרצה: ד"ר אשר סוזין

ד"ר אשר סוזין כתב את עבודת הדוקטורט שלו בחוג למדע המדינה באוניברסיטת חיפה, כיהן כחוקר אורח במרכז ללימודי יהדות באוניברסיטת אוקספורד ולימד במכללה האקדמית הדסה ירושלים ובמכללת דוד ילין

החברה החרדית בישראל היא תולדה של מגמות שונות שעברו על העם היהודי ב-200 השנים האחרונות ודמותה של החברה החרדית בת זמננו היא תולדה של מגמות אלו.

סדרת הרצאות זו תחשוף את נבכי העולם והחברה החרדית ממבט מחקרי, יסודי ומעמיק. ההרצאות יעמיקו בנושאים המרכזיים והמהותיים ביותר המעסיקים את החברה החרדית והישראלית ותאפשר הבנה רחבה ואובייקטיבית ככל הניתן של החברה החרדית בישראל.

נושאי הרצאות (כל הרצאה בת שעה וחצי):

1- **50 גוונים של שחור- מבוא לחברה החרדית בישראל:** בהרצאה זו נעמוד על היווצרותה ההיסטורית של החברה החרדית וכלל הזרמים שבה ועל השפעת תהליכי החילון של העם היהודי החל מהמאה ה-18 על היווצרות התפיסה החרדית כפי שאנו מכירים אותה כיום. נמפה ונאפיין את הזרמים השונים המרכיבים את החברה החרדים ובניהם הליטאים, החסידים, הנטורי קרתא והעדה החרדית, החרדים החדשים, החרדים הספרדים ועוד.

2- **פת במלח תאכל: מודל הכלכלה החרדית.** רבים בחברה החרדית נמצאים בעשירוניים התחתונים של החברה הישראלית, חלקם הרחב מתחת לקו העוני. בהרצאה זו נפרט את המודל הכלכלי החרדי וסיבות היווצרותו, על אידיאל העוני החרדי, כיצד ומדוע הוא נוצר, איך נראים החיים הכלכליים של המשפחה החרדית, נעסוק בעולם הגמ"חים החרדיים ועל היווצרות מעמד הבניינים החרדי ההולך וצומח בעשור האחרון ונסה להבין כיצד מצליחה המשפחה החרדית להתקיים מבחינה כלכלית.

3- **חיילים בצבא השם: אז למה החרדים לא מתגייסים?** מאז הקמת המדינה ועד ימנו הציבור החרדי אינו לוקח חלק משמעותי במשימות הביטחון של מדינת ישראל. נעמוד על השתלשלות האירועים שעיצבו וכונו את פטור בחורי הישיבות מגיוס צבאי, הסיבות שהובילו לכך הן מצד המדינה והן מצד הציבור החרדי, נעמוד על האתוס החרדי המכונן בדבר לימוד התורה כהגנה רוחנית ועל הניסיונות לגייס את הציבור החרדי בימנו אנו.

4- **נשים דעתן קלה? מעמד האישה החרדית ועליית הפמיניזם החרדי:** הרצאה זו תעסוק במעמדה של האישה בחברה החרדית והתפקידים אותם מצפים ממנה לבצע בחברה החרדית. האישה החרדית למעשה מקבלת תפקיד כפול: הן המפרנסת של הבית והן כעקרת הבית וזאת על מנת לאפשר לבעלה ללמוד תורה. נעמוד על תפקידים אלו, סיבות היווצרותה ההיסטורית ונציג את התנועה הפמיניסטית החרדית אשר מבקש מקום נוכח יותר במרחב המשפחתי והציבורי בחברה החרדית.

5- **אתחלתא דגאולה: הציונות הדתית, אידיאולוגיה ומתחים פנימיים:** הציבור הדתי לאומי בישראל אינו חרדי למרות היותו אורתודוקסי. נעמוד על הבסיס התיאולוגי של הציונות הדתית מאז הרב יצחק הכהן קוק ודרך בנו הרב צבי יהודה קוק המבוססת על תפיסת מדינת ישראל כהתחלת הגאולה של עם ישראל ("אתחלתא דגאולה"). כמו כן,

נעסוק בהבדלים בין הציבור הדתי לאומי לבין הציבור החרדי ובזרמים השונים המרכיבים את הציונות הדתית.

6- **מלחמת הנרטיבים: החברה החרדית והתמודדות עם השואה:** בהרצאה זו נעסוק בעולם החרדי בזמן השואה, בהתמודדות עם השאלה האמונית בעקבות הטרגדיה שהביאה עמה, שיקום עולם התורה לאחר השואה והיחס אל ההנצחה החילונית של זיכרון השואה במדינת ישראל תוך ההתנגדות לאתוס המרד והגבורה של יום השואה ונבין מהו נרטיב הזיכרון וההנצחה החלופי של החברה החרדית אל מול נרטיב הגבורה הציוני.

7- **"בשלטון הכופרים": נטורי קרתא, חסידות סאטמר והחוגים הקנאים.** נעמוד על בסיס התיאולוגי והרעיוני של חוגים אלו בהתנגדות הנחרצת והרדיקלית של חוגי הקנאים בחברה החרדית כנגד מדינת ישראל והציונות, על שורשיה האידיאולוגיים, על יחסם למדינה, לחברה הישראלית והאלטרנטיבה השלטונית אותה הם מבקשים לאמץ.

8- **החרדיות המודרנית, על מה ולמה?** בשני העשורים האחרונים החלה להתפתח בחברה החרדית תופעת של חרדיות מודרנית בה יותר ויותר חרדים מבקשים לאמץ אורח חיים בורגני המדמה את מעמד הביניים הישראלי. מעמד זה צורך יותר תקשורת, השכלה גבוהה, שיעורי הפריזון שלו נמוכים יותר והוא מאתגר את החברה החרדית בת זמננו. נעמוד על היקפי ומשמעויות תופעה זו, נסקור אותה בהרחבה ונבין את המשמעויות שלה על החברה הישראלית והחרדית.

9- **חנוך לנער על פי דרכו – מבט אל מערכת החינוך החרדית:** מערכת החינוך החרדית בישראל שונה במובנים רבים ממערכת החינוך הממלכתית הן במבנה הפדגוגי שלה, דרך התכנים והתפקיד של מערכת זו כגורם חברות והשכלה. נסקור את מסלול הלימוד של הילד והילדה החרדית מגיל הגן ועד הישיבה הגבוהה וההשתלבות האקדמית, נעסוק בתפקיד מערכת החינוך החרדית כגורם מעצב, מסליל ומשמר של החברה החרדית מחד ונעמוד על תהליכי השינוי שלה מאידך.

10- **השטריימיל, הפאה והקנייטש: פרטי הלבוש החרדי – מאפיינים וזרמים:** ההרצאה תחשוף את פרטי הלבוש השונים בחברה החרדית לפי זרמים ומגזרים, תעמוד על השוני בין פרטי הלבוש של הפלגים החרדים כגון החרדים הספרדים, הליטאים, החסידים וכו', נעסוק בשאלה מה תפקידו של הלבוש החרדי ונעסוק בלבוש האישה החרדית והגדרות הצניעות המחמירות בציבור זה.

11- **מחזירים עטרה ליושנה? עלייתה והתפתחותה של החרדיות הספרדית.** נדון בהתפתחותה של החרדיות הספרדיות מאז הקמתה של ישיבת "פורת יוסף" בשנות ה-20 של המאה הקודמת בעיר העתיקה בירושלים, דרך הקמתה של ש"ס ועד ימיו האחרונים של הרב עובדיה יוסף. נעסוק בצמיחת תופעת המקובלים כגון הבבא סאלי ונעמוד על מאפייני החברה החרדית ספרדית ועל המשבר הפוקד אותה בשנים האחרונות ונבין יחד כיצד קרה שהחרדיות הספרדית היא במובנים רבים מודל של החרדיות הליטאית.

12-עולם של היוצאים בשאלה: נעמוד על תופעת החוזרים בשאלה בחברה החרדית, הסתגלות לחברה החילונית וההשפעה על החרדיות הישראלית. תופעה זו של עזיבת העולם החרדי הולכת וגדלה בשנים האחרונות והרצאה זו תעסוק בהתמודדות של היוצאים בשאלה מהחברה החרדית עם המציאות החדשה שלהם והיציאה מעולם סגור ומתבדל. בנוסף, נעסוק באופן ההתמודדות של החברה החרדית עם עזיבה משמעותית של צעירים וצעירות את החברה החרדית והגישות השונות המבקשות להתמודד עם אתגר זה.

13-עולמם של החוזרים בתשובה: נעסוק בתנועת התשובה שהחלה לצמוח בישראל בעיקר לאחר מלחמת יום הכיפורים, בשאלת החוזרים בתשובה בחברה החרדית כחרדים סוג ב', משבר הדור השני לתשובה, על דרכי ההתמודדות של בעלי תשובה עם חייהם החדשים, תפקיד תנועת התשובה ותרומתם של החוזרים לחברה החרדית.

14-זיווג משמיים: שידוכים, נישואים וגירושים בחברה החרדית. "נעבור" יחד את מסעם של צעירי החברה החרדית בעולם השידוכים לו כללים מיוחדים משלו, החל משלב השידוכים, דרך ה"ווארט" (שהוא טקס האירוסין) והחתונה החרדית ובמשמעות הקהילתית והחברתית של גרושים וגרושות בחברה החרדית.